

ANNO DOMINI DCXVI.

SANCTUS DEUSDEDIT,

ROMANUS PONTIFEX.

NOTITIA HISTORICA IN DEUSDEDIT PAPAM.

(Ex libro Pontificali Ed. Blanch., tom. IV.)

^a Deusdedit, natione Romanus, ^b ex patre Stephano subdiacono, ^c sedit annos tres dies viginti quatuor. Hic clerum multum dilexit, sacerdotes et clerum ad loca pristina revocavit. Eodem tempore ^d veniens ^e Eleutherius patricius et cubicularius Ravennam, occidit omnes qui in nece Joannis exarchi,

^a Deusdedit. — 1. Cum post obitum Bonifacii IV sedes apostolica mensibus quinque et duodecim diebus vacasset, Deusdedit egregius virtutibus et sanctitate conspicuus creatus est pontifex. De hoc publice constat in Ecclesia 8 die Novembris eum tanti meriti existisse quod cum visitaret ægros, leprosum unum osculo sanaverit et a lepra mundum reddiderit. Binius.

— 2. Chronologia Fabrotti: *Sanctus Deusdedit, anno Christi 614, Heraclii imp. 5.* BLANCH.

— 3. Quanquam vulgati Anastasii Codd. nullam sedis vacationem exhibent, quod et facit Catal. Lucensis, primus tamen Freherianus habet menses vi, d. v. Thuanus alter, mens. vi, d. xxv. Quocum Membranaceo-Ambrosianus consentit regisque Mazarinus, et Thuanus primus ac secundus Ambrosianus habent menses vii, d. xxv. Farfensis demum catalogus interpontificium indicat dierum xiii tam post Bonif. IV quam post quos successores Deusdedit et Bonifacium, ubique perperam gravique cum chronologia detrimento. Nullum profecto ex allatis interpontificiis verum esse evidenter constat; undecunque enim dies enumerari incipiant, vel ab emortuali, vel a depositionis die, in Dominicam nunquam offenditur, nisi tempus ineatur a die depositionis in Vaticano 25 Maii, quod quidem sæpe factum invenitur post Honorium, minori tamen cum discrimine a die obitus; præterquam quod certa dies mortis et sedis sancti Deusdedit removeri non possunt; ac proinde aut novum cudi interpontificium, aut divinari oportet. Ad sedis tempus quod attinet, tam Codd. quam catalogi eam deliniunt annorum trium, dierumque 23 aut 24. Alii autem sunt Catalogi, ut quintus Ant. Pagii, noster Blanchinian. antea editus, et secundus Mabillonii, qui habent ann. iii, d. xx. Quorum opinioni suffragantur Martin. Polonus, auctor Fascic. Temp., et Godfridus Viterbiensis, qui perperam eum fecit æqualem imperii Phocæ. Horum auctoritate inhaerens ab emortuali die, seu depositionis, 8 Novembris 618, retro habeo annos tres, dies xx, diemque invenio 19 Octobris anni 615, littera F, prænotatam, quæ eo anno cum Dominica concurrat; quare videor diem ipsam ordinationis nactus, quam etiam Pagius ejusmodi esse cognovit: rursusque ab hac ordinationis die ad Bonifacii IV emortualem ascendens 7 Maii, numero menses quinque, dies xiii, non xii, ut habet Pagius, ipsi enim obituales includitur. Sic Farfensis Catalogus habens dies xiii minus peccat quam cæteri Catalogi et Codices, in quibus proprio arbitratu excogitatum interpontificium invenitur. Mirari hic satis non possum Garnerii supinitatem, qui suis in eruditis ad Duranum pontificum notis, primordia Bonifacii V successoris sancti Deusdedit, constituit anno 617,

et iudicii reipublicæ fuerant misti. Hic venit Romanam et susceptus est a sanctissimo Deusdedit papa optime. Qui egressus de Roma, venit Neapolim, quæ tenebatur a Joanne Compesino Iartata. Qui Eleutherius patricius pugnando ingressus est Neapolim, et interfecit tyrannum, reversusque est Ravennam

ac proinde decreto electionis pontificis adjuncti Indict. 5, quæ eidem anno post Septembrem convenit, ac Novembri mense sanctum Deusdedit esse mortuum fatetur cum Anastasio. At totus in conjectura ut Diurni collectionis ætatem definiat, non legit apud eundem Anastasium certissimam notam ætatis pontificis; nam ait terræ motum ingentem secutum esse (ante obitum pontificis) Augusto mense Indict. 6, quod etiam Joan. Diac. affirmat in Chronico, nempe anno 618, quem fuit consecutus scabierum morbus, seu lues elephantiaca. Quare sancti Deusdedit obitus necessario est illigandus huic anno, sicut Bonifacii successoris ipso eodemque anno ex eunte anterior non est dicenda electio; neque eandem ad sequentem annum differendam, cum Pagio, Eleutherii cædes, aliaque argumenta, ostendant, quæ in notis ad eundem Bonifacium adducam. Quæ cum ita sint, sanctus Deusdedit igitur post menses v, dies xiii, vacationis ordinatus, die 19 Octob. 615, post annor. iii ac dier. xx sedem, 7 die Novembris moritur, ac die postera sepelitur, ut recte Anastasius et Martyrologium Rom. a Baron. emendatum habent, nempe ipsa depositionis die, 8 Novembris. CENSUS.

— 4. Presbyter cardinalis sanctorum Joannis et Pauli, tit. Pammachii, a sancto Gregorio papa factus, Pontifexatum omnium suffragis adeptus, sedit, imperato Flavio Heraclio Augusto, annos tres dies xix, consecratus die dominica xii Kal. Novembris, anno Domini 615. Deusdedit erat vocabulum compositum ex nomine et verbo, illis temporibus usitatum. Nam M. Aurelius Cassiodorus scribit ad Deusdedit, scribam Ravennatem, et sanctus Augustinus ad Quodvultdeum. CIRCOSPUS.

^b Ex Patre Stephano subdiacono. In exemplari Anastasii, quo Baronius usus est legebatur: *Deusdedit, filius Stephani, ex subdiacono sedit annos tres.* Atque verba ita scribit: *Ut autem subdiaconus Romanus pontifex crearetur, nunc primum accidit, absque majorum exemplo, ut plane in clero magnas fluctuationes concitatas esse sit argumento. Sed ut, omissis aliis, Deusdedit eligeretur, egregia id ejus sanctitas præstitit qua mirifice inter tot tenebras illustratus emicuit.* Cum hucusque viris doctis persuasum fuerit subdiaconos in Romanos pontifices nunquam fuisse electos ex editione regia Anastasii variisque ejus Codicibus mss., prædictus locus in hunc modum restitutus est: *Deusdedit ex patre Stephano subdiacono, ita ut Deusdedit non fuerit subdiaconus, sed subdiaconi filius.* Verum, cum ex Liberati diaconi breviarii cap. 22, constet Silverium ex subdiacono Romanum pontificem dictum esse, et Liberatus eodem tempore quo Silverius electus vixerit, incertum remanet quænam ex illis duabus lectionibus sit præferenda, cum correctio prioris falso fundamento nitatur. Subdiaconos porro

nam, ^j et data roga militibus pax facta est in tota A Italia. ^k Hic constituit secundam missam in clero.

potuisse eligi existimo, usque ad tempora Stephani III, alius IV, in cuius synodo Romana, anno 769 celebrata, sub anathemate interdictum est, ne ullus unquam præsumat laicorum, neque ex alio ordine, nisi per distinctos gradus ascendens diaconus aut presbyter cardinalis factus fuerit, ad sacrum pontificatus honorem posse promoveri; ex his enim verbis mihi erui posse videtur tunc tantum subdiaconos a pontificatu exclusos, cum ex Liberato laudato habeamus Silverium ex eo ordine ad pontificatum assumptum, nemine hanc ei incapacitatem objiciente, et ex Anastasio incertum remaneat, an ipse etiam Deusdedit fuerit ante suam electionem solum subdiaconus, quod probabilius videtur, nam posterior lectio habet quidem eum fuisse subdiaconum, sed non negat ipsum etiam fuisse subdiaconum, quod prior diserte habet. PACTUS.

^e *Sedit annos tres, dies xxiv.* — 1. Annis tribus minus quinque diebus. Octava enim die Novembris hujus anniversaria memoria in Ecclesia recollitur, adeo qui facta computatione ab ingressu pontificatus, prædicto tempore sedisse reperitur. BIN. et LABB.

— 2. Cod. Farnes.: *sedit annos iii, dies xx.* Cod. Vallii: *dies xxiii.* BLANCH.

^d *Veniens, etc.* Cod. Farnes.: *venit E. P. et C. Ravenna, et occidit omnes qui in nece Joannis exarchi et iudicibus reipublicæ fuerant misti.* Cod. Vallii: *Et iudicibus reipublicæ misti fuerunt. Et veniens Romam, susceptus est a sanctissimo papa optime.*

^e *Eleutherius patricius.* Anastasius iterum Pauli verba describens, gesta iterum perturbat. Emendandus igitur ex eodem, scribente, c. 31: *Hac ætate Joannes Consinus intravit Neapolim, quem de eadem civitate non multos post dies Eleutherius patricius eunuchus imperii jura suscepit.* Consinus, sive, ut appellat Anastasius, Campsinus, una cum Neapolitana urbe cæteras circumpositas invadit, seque regem dicit. Battilus, in Hist. Barensi, contendit Joannem hunc Consinum corona ferrea in urbe Barensi, aurea deinde apud Neapolitanos redimitum fuisse, ut sese Italice populi regem probaret. Sed illum redegit in ordinem Eleutherius, de quo Paulus subjungit: *Post hæc itidem Eleutherius patricius eunuchus imperii jura suscepit. Qui dum a Ravenna Romam pergeret, in castro Lucolis a militibus interfectus est, caputque ejus CPTi imperatori delatum est.* Hanc vero periochen inseruit Anastasius inter gesta Bouifacii V. BENEDICTUS.

^f *Hic venit Romam:* Cod. Farnes.: *Hic venit Roma.* De Roma. Cod. Vallii: *a Roma.* BLANCH.

^b *Campsino Intarta.* Cod. Vallii: *Campsino Arcata.* BLANCH.

ⁱ *Intarta.* Intarta, inquit Esychius, tyrannus, rebellis adversus regem. Quod est ab ἀνταρτα, contendit, rizer. Et Testas: *Antarium bellum, quod ante urbem geritur, a civibus nempe rebellantibus.* In actis pariter Martino virginis legitur: *O Alexander, et intarta Christianorum.* Et in chronico Fontallenensi, cap. 3: *Actum est bellum inter Carolum exarchum. et Regensfridum Intartam.* Inde ortum verbum intartarizare, quod in hisce gestis non semel postea occurrit. BENEDICTUS.

^j *Et data roga militibus, pax facta est in tota Italia.* — 1. Roga est erogatio quæ a principe donationis vice fiebat militibus. Anastas., in Severino: *Quando et rogæ vestræ, quas dominus imperator vobis per vires mandavit, ubi sunt a sancto viro reconditæ, G. egor., lib. 11, epist. 32: Theodosiani vero qui hic remanebant, rogam non accipientes, viæ ad murorum custodiam se accommodant.* Ubi dixi. Roga etiam est erogatio quæ a Rom. pontificibus fiebat clero, vel plebi Anastas., inf., cod.: *Hic dimisit pro obsequiis suis et ad omnem clerum rogam unam integram.* Idem, in Bonif. V: *Hic clerum amavit, rogam integram clero suo dedit. Hic dimisit omni clero pro obsequiis suis rogam unam integram.* Idem, in Joanne IV. *Hic dimisit in omni clero rogam integram.* Idem, in Eugenio:

Rogam clero solidam tribuit. Idem in Leone IH. *Hic vero rogam clero suo in presbyterio maxime ampliavit.* ALTASERRA.

— 2. *Roga.* Est donatio, sic dicta ab erogando. BIN. et LABB.

^k *Hic constituit secundam missam in clero.* — 1. Unica missa publica, id est, solemnis, diebus Dominicis celebrari solebat, can. *Et hoc, de Consecr., dist. 1.* De quo Dionys. Areopag. epist. ad Demophil. Joan., Mosch., Limonar., cap. 27. Alteram missam celebrari instituit Leo P., ne nimis aretaretur populus, unius missæ more servato, can. *necesse, de Consecr., dist. 1;* et post eum Deusdedit P. secundam missam in clero, id est, in Ecclesia Romana instituit, teste Anastasio hic, quia forte consuetudo unius missæ publicæ nondum desierat in Ecclesia Romana, quæ semper antiquitatis tenacior fuit. ALTASERRA.

— 2. Ex iis qui de rebus liturgicis tractatus instituerunt, nullus est qui hunc locum Anastasii non vexet, ubi de missæ iteratione in eadem ecclesia sermo incidat. Cardinalis Bona, nunquam sine laude nominandus, in aureo tractatu rerum liturgicarum, lib. 1, cap. 14, n. 4, postquam ex Leone Magno, in epistola ad Dioscorum Alexandrinum, jubente iterari sacrificium, cum fidelium multitudo tanta est, ut omnes simul basilica recipere non possit, probare conatus fuerat viguisse ab eo usque tempore consuetudinem Romæ pluries eodem die sacrificium offerendi, sibi apponit præfatum textum, inquit: *De summo pontifice Deusdedit, auctor Pontificalis, sic scribit: « Hic constituit secundam missam in clero, ad quæ verba Petrus Urbevetanus in scholiis ait: Quia tum forsitan ad instar Græcorum non cantabatur in ecclesia nisi una missa, quod magis ædificabat secundum antiquos. »* Et statim subdit: *« At ex allato Leonis testimonio patet morem iterandi sacrificium multo ante in Romanam Ecclesiam inductum fuisse. »* Bona tamen venia eminentiss. scriptoris quanto quis tueri velit interpretationem Urbevetani, videlicet ad tempora usque beati Deusdedit obtinuisse ritum celebrationis unius tantum missæ in singulis ecclesiis, auctoritatem ex dicta epistola Leonis facile elevabit, explicando Leonem jussisse iterari sacrificium in casu tantum novæ plebis basilicam implentis, in iis locis in quibus una tantum basilica exstaret, et ab eodem presbytero; constitutum autem fuisse tunc primum a beato Deusdedit, ut in clero post solemnem missam altera privata ab altero ex clero haberetur, sive nova plebs in basilica conveniret, sive non, sive una esset, sive plures basilicæ. Tunc certe primum in Ecclesia Latina inductus ritus esse videtur ut plures missæ in eadem ecclesia celebrarentur, pluraque altaria pro iis celebrandis construerentur. Unum quippe altare in unaquaque basilica primis Ecclesiæ sæculis fuisse extra controversiam est, unamque duntaxat missam super eodem celebratam fuisse, quod utrumque Ecclesia Græca retinet. Illi missæ quotquot intererant, sacra synaxi reflectebantur, præsertim qui solemnem missam ministrabant, unde concilium Toletanum IV, anno Christi 635, statuit, c. 17, *ut sacerdotes et Levitæ ante altare communicent, in choro clerus, extra chorum populus.* Sed quo quot aderant presbyteri simul cum presbytero celebrante, vel episcopo, rem sacram operabantur simul offerentes, et simul communicantes. *Mos est Romanæ Ecclesiæ, ut in confectione immolationis Christi adsint presbyteri, et simul cum pontifice verbis et manibus conficiant, ut refert Mabillonius, parte II, Musei Italici, pag. 4, ex Anualario, l. 1, c. 12.*

Ceterum unam missam celebrare, eamque die tantum Dominico, et diebus festis, ad quam monachi omnes convenirent, antiquos monachos consuevisse historie nos docent. « Certe in diebus quadragesimæ, exceptis Dominicis, non cantabatur missa

¹ Eodem tempore factus est ^m terræmotus magnus A secutus est clades in populo, percussio scabierum, mense Augusto, indictione undecima. ⁿ Post hæc ut nullus potuisset mortuum suum cognoscere. ^o Qui

tempore sancti Benedicti, ait Hindelmarus in regula cap. 48, ut habetur apud Mabillonium in præfat. 1 in sæculum quartum ordinis sancti Benedicti, n. 168. « Carthusianos olim diebus tantum dominicis, et festis missas celebrasse referunt Petrus Cluniacensis, lib. II Mirac., c. 28, Guibertus abbas, l. I de Vita sua, c. 11, et Petrus Blesensis, epist. 86. » Ita cardinalis Bona, lib. I Rerum liturg., c. 18, n. 3, qui, n. 8 addit: « Narrat Palladius in Vita beati Arsisii in Ecclesia montis Nitriæ octo fuisse presbyteros, inter quos qui primus erat, solus offerebat, et quando ipse vivebat, reliqui nec offerebant, nec iudicabant, nec sermonem habebant. » Ea de causa beatus Franciscus, teste Alvaro Pelagio, l. II de Planctu Ecclesiæ, art. 5, « voluit quod in quo unque loco fratres contenti essent una missa, præsciens fratres se velle justificare per missas, et ad questum eas reducere, sicut videmus hodie fieri. » Scribebat Pelagus ad annum 1330, centum circiter annis ab obitu beati Francisci, animum, digitumque intendens procul dubio ad epistolam a beato Francisco scriptam ad suos fratres, in qua habetur: *Moneo præterea, et exhortor in Domino, ut in locis in quibus morantur fratres, una tantum missa celebretur in die, secundum formam sanctæ Romanæ Ecclesiæ; si vero in loco plures fuerint sacerdotes, sit per amorem charitatis alter contentus audita celebratione sacerdotis alterius.* Scio hac auctoritate abuti sectarios modernos pro abolenda missa privata, quam impense oderunt, sed probanda mihi non videtur eorum responsio, qui epistolam beati Francisci pro apocrypha habent; obstat enim allegatum testimonium Pelagii eadem epistola utentis, cui fides non est neganda, et antiquo testi, et ejusdem ordinis. Dicendum itaque est veterem disciplinam de una tantum missa celebranda ita fuisse a beato Deusdedit emolitam, ut post solemnem altera tantum missa caneretur in clero, non sic laxatam, ut missæ multiplicarentur ad numerum presbyterorum, ut fieri fortasse incipiebat tempore beati Francisci, et uti deinde factum est: cujus rei una quidem causa fuit, et inquit laudatus cardinalis Bona, l. I Rerum liturg., c. 18, n. 9, « quod fundatis ordinibus Mendicantium, et longe lateque propagatis, multiplicata sunt onera missarum, atque ideo necesse fuit singulos sacerdotes, ut iis satisfacerent, singulis diebus privatim celebrare. » Inde etiam ortam esse facile intelligimus multitudinem illam altarium, qua referta sunt ecclesiæ mendicantium, et quam non est cernere in aliis basilicis sive monachorum, sive clericorum. BALDINUS.

— 3. Ejus in clerum amorem et beneficentiam libri Pontificalis auctor commendat, qui et scribit: *hic constituit secundam missam in clero.* Ad quæ verba Petrus Urbevetanus, in scholiis, apud cardinalem Bonam, lib. I, cap. 14, n. 4, de Rebus liturgicis, ait: *quia tunc forsitan ad instar Græcorum non cantabatur in Ecclesia nisi una missa, quod magis ædificabat secundum antiquos.* Verum multo ante Deusdedit in Romanam Ecclesiam introductum fuisse morem iterandi sacrificii, constat ex Leone magno in epistola 84, ad Dioscorum Alexandrinum, qua mandat iterari sacrificium, cum fidelium multitudo tanta est, ut omnes simul basilica recipere non possit; ex hoc enim sequeretur quod una pars populi sua devotione privaretur, si unius tantum missæ mos servandus esset. Tum ait plenum pietatis ac rationis esse ut quoties basilicam præsentia novæ plebis impleverit, totis sacrificium subsequens offeratur. Quam sacrificii iterationem sanctus pontifex præcepit, ex more qui tunc Romæ vigeat, ut in omnibus, inquit, observantia vestra concordet. Et infra: *ut quod nostræ consuetudini ex forme patris traditionis insedit, tua quoque cura non negligat.* De iis plura habet idem cardinalis

Bona laudatus. Quid vero per hæc verba intelligat Anastasius, aliis examinandum relinquo. PAGIUS.

— 4. Haud satis competum est, quid per hæc verba auctor libri pontificalis significet. Nonnulli siquidem credunt, ab eo permissum uno eodemque die missæ sacrificium repetere in locis ubi ecclesiæ præ angustia populum non capiebant. Verum id constituerat sanctus Leo Magnus, ut diximus in ejus pontificatu. SOMMIER.

¹ Eodem tempore. Anastasii verba cum iis sunt illustranda, quæ Paulus, cap. 42, ubi de Lothari Longobardorum rege scribit: *Cum Ravennatibus et Romanis bellum gessit, ad fluvium Æmiliæ, quod Scultenna dicitur; in quo bello a parte Romanorum reliquis terga dantibus, octo millia ceciderunt. Eo tempore magnus Romæ terræmotus factus est, magnaque fuit munda: o aquarum. Post hæc fuit clades scabierum, ita ut nullus potuisset mortuum suum agnoscere, propter incinium inflationis tumorem.* Sed imperitus consarcinator gestorum pontificalium tempora simul et acta commiscet. Pontificatum gerente Deusdedit, imperabat Adaloldus Longobardus. Quaniobrem si aquarum inundatio, et clades scabierum regnante Rothari contigerunt, Anastasiana illa narratio fortasse ad gesta Joannis IV, aut Theodori pont. erit transferenda, cum Rotharis ante ann. 630 Longobardicam regnum minime capessiverit. Rotharis autem parta hac victoria, et dominationis amplitudine, divitiisque auctus, Longobardorum regnum in Italia firmavit, atque adeo animum suum edendis legibus Longobardicis primus applicuit, et litterarum monumentis consignavit. Unde Paulus, ibid., c. 44: *Hic Rothari rex Longobardorum leges, quas sola memoria et usu retinebant, scriptorum serie composuit, codicemque ipsum edictum appellari præcepit. Erat autem jam ex quo Longobardi in Italiam venerant annus septuagesimus septimus, sicut idem rex in sui edicti testatus est prologo. Exstat ipso initio Legum Longobardicarum.* BANCINUS.

^m Terræmotus magnus... indict. undecima. Cod. Vallicel.: *Terræmotus major... indictione 6. Post hoc Cod. Farnes.: ind. 6.* BLANCH.

ⁿ Post hæc secutus est clades in populo. — 1. Anno 613, Augusto mense terra ingenti mota contremuit, terræmotum vero fœdissima lues est consecuta. Hæc erat scabies elephantis nomine appellata, quæ afflictorum ora ita deformabat, ut vivi a mortuis haud distinguerentur, nec dignosci possent. Quo tempore pontificia sanctitas insignem se hominibus declaravit. Nam cum pontifex obvio elephantico homini osculum obtulisset, extemplo pristinae illum sanitati restituit. CALCONIUS.

— 2. Post hæc secuta est clades. Elephantiasin morbum, qui a Græcis *σαρπασμός* nominatur, quod faciem eo laborantis similem reddit satyrorum faciei, ante Cn. Pompei tempora in Italia non fuisse, Plinius est auctor, libro xxvi nat. Hist. At sedente sancto pontifice Deusdedit ita servum in modum elephantiasin in urbe grassata est, ut nullus posset, quemadmodum inquit noster, mortuum suum cognoscere. In tanta vero hominum clade pontificia charitas opem ferens lue conflictatis, divinitus fuit nobilitata. Elephantiacum enim sibi obvium sanctus Deusdedit deosculans, extemplo, divina per eum operante virtute, pristinae sanitati restituit. Quod insigne factum a pervetustis Ecclesiæ monumentis laudatum, sexto Idus Novembres ejus natali die in Martyrologio Romano anniversaria commemoratione hisce verbis recolitur: *Romæ sancti Deusdedit papæ, qui tanti meriti fuit, ut leprosum osculo a lepra sanaverit.* MAFEUS.

^o Qui defunctus. Anastasius de hoc sancto pontifice scribit: *Qui defunctus et sepultus est ad beatum Petrum apostolum, die octava mensis Novembris, quod*

defunctus, et sepultus est ad beatum Petrum apostolum, die octava mensis Novembris. Hic dimisit per obsequia sua, et ad omnem clerum rogam unam integram. Hic fecit ordinationes tres, presbyteros

et Marianus Scotus in Chronico habet. Parte alia cum Gotfridus Viterbiensis, Martinus Polonus in Chronico, auctor Fasciculi temporum, et plures Catalogi pontificum Rom. habeant Deusededit sedisse annos tres et dies viginti, consequens est ordinationem ejus a nobis recte alligatam cum die 19 Octobris

novem, diaconos quinque, episcopos per diversa loca numero viginti novem. Et cessavit episcopatus mensem unum, dies sexdecim.

anni 615, eumque obiisse die octava Novembris anni sexcentissimi decimi octavi. Ejus nomen in Martyrologio Galesinii et in antiquioribus non legitur quidem, sed Baronius, ob præclaras ejus virtutes, illud Martyrologio Romano a se auctoritate apostolica emendato ad diem 8 Novembris inscripsit. PACIUS.

DEUSEDIT^a PAPÆ

EPISTOLA AD GORDIANUM HISPALENSEM EPISCOPUM.

Qui proprios filios de sacro fonte suscipiunt ab uxoribus separentur; et prohibetur ne quis commatrem suam in uxorem accipiat.

(Mansi Collect. Concil. t. X.)

Deusedit, sanctæ Romanæ et apostolicæ Ecclesiæ episcopus, Gordiano, Hispalensis Ecclesiæ coepiscopo et fratri dilectissimo.

Pervenit ad nos diaconus vester, vestræ sanctitatis epistolam ferens, quod quidam viri etiam et mulieres, præterito Sabbato paschali die, præ magno populorum incursu, nescientes, proprios suos filios suscepissent ex lavacro sancto. Cupis ergo scire si pro tali accidente ratione debeant viri et mulieres ad suum proprium redire usum, an non. Nos vero moesti hac in re inquisivimus^b priorum patrum nostrorum dicta. Invenimus autem in archivis hujus apostolicæ sedis jam talia contigisse in ecclesiis Isauriæ, Ephesiorum, simulque Hierosolymæ, et etiam aliarum civitatum. Episcopis etiam earum civitatum ab hac apostolica sede volentibus scire utrum viri et mulieres redirent ad proprium, beatæ memoriæ sanctissimi Patres, Julius, Innocentius, et Coelestinus, cum episcoporum plurimorum et sacer-

^a Unicam Deusedit papæ epistolam ex Labbeo accepimus, nec plures in mss. Codicibus nactus sum; sed ex isidem mss. Codicibus animadversione dignum censeo inscriptionem aliquando diversam referre: quo enim loco in Editis dirigitur Gordiano Hispalensi episcopo, in ms. Codice Pistoriensis anorum saltem octi-gentorum, in quo Isidori Mercatoris ex-tat collectio, præfert: Gordiano Hispaniarum Ecclesiæ coepiscopo. Hæc vere lectio alicujus est momenti, cum ex vulgata inscriptione argumentum deduxerit Labbeus contra epistolæ hujus sinceritatem; animadvertit enim Hispalensi Ecclesiæ per hæc tempora non Gordianum, sed Isidorum præfuisse. Ex hac ergo correctione nostra argumentum istud evertitur; quanquam alia sunt quæ suspiciosam hanc ipsam epistolam efficiunt, ut v. g., eadem ipsa scriptio ab ætatis ejus moribus plane aliena: nullus enim præce-

dotum consensu [conventu], in ecclesia beatorum principis prohibentes talia perscripserunt, et confirmaverunt, ut nullo modo jam se in conjugium recipere mulieres aut viri quicumque aliqua ratione susceperunt natos proprios; sed separarent se, ne, suadente diabolo, tale vitium peccati inoleat [innotescat] per mundum, et universorum error accrescat. Scitis quia quomodo sunt septem dona Spiritus sancti, ita sunt septem dona baptismi, a primo pabulo sacra-ti salis et ingressu sanctæ ecclesiæ usque ad confirmationem [consummationem] Spiritus sancti per chrisma. Ab hoc ergo primo Spiritus sancti dono usque ad septimum nullus Christianus suam commatrem in conjugium suscipere debet; et qui præsumperit, anathematis vinculo religetur in perpetuum, nisi penitentiam egerit digne. Mulieres vero, cum separatæ fuerint pro hac illicita re, a propriis viris totam præcipimus recipere dotem, quam in die nuptiali receperunt; et post expletum annum recipiant alium virum, similiter et vir uxorem^c.

^c dentium sive proxime subsequentium pontificum hoc titulo se ornat: *Deusedit sanctæ Romanæ et apostolicæ* (deest *apostolicæ* in mss. Cod.) *Ecclesiæ episcopus*. Post sanctum Gregorium, vix alium titulum sibi præscribent pontifices Romani, quam: *Servus servorum Dei*, ut ex litteris Bonifacii V discimus. Adde disciplinam in hac epistola traditam de connubii dissolutione, si forte accidisset, ut vir inscius imprudensque filium ex uxore susceptum e sacro fonte levasset, absonam esse, ac plane contrarium delinisse Nicolaum I papam, in fragmento illius epistolæ ad Salemonium, forte Salomonem, quod ex ms. Cod. suo loco proferam.

^b Ed. Rom., *ex hoc moesti inquisivimus*.

^c Conjugia dissolvi lex humana concessit, divina prohibuit; per se enim Veritas dixit: *Quod Deus conjunxit*, etc. (S. Greg., *epist.* 39 l. ix, cap. 2.)

APPENDIX.

Decretum de electione Romani pontificis Deusedit papæ nomine promulgatum inseruit in sua collectione Udalricus Bambergensis, cujus Codicem vulgavit Eccardus in cor. Historicor. medii ævi, t. II, col. 188. An genuinum illud sit, nec ne, alii disputant; mihi salis est illud ita exhibere, quale illic legitur. Prætereundum tamen non arbitror hoc ipsum

PATROL. LXXX.

decretum iisdem verbis ab aliis Stephano IV, ab aliis VI, ab aliis impostori cuiquam tribui.

Deusedit Romanus pontifex decreto suo instituit, dicens:

Quia sancta Romana Ecclesia, cui, Deo auctore, præsidemus, plurimas patitur violentias, pontifice